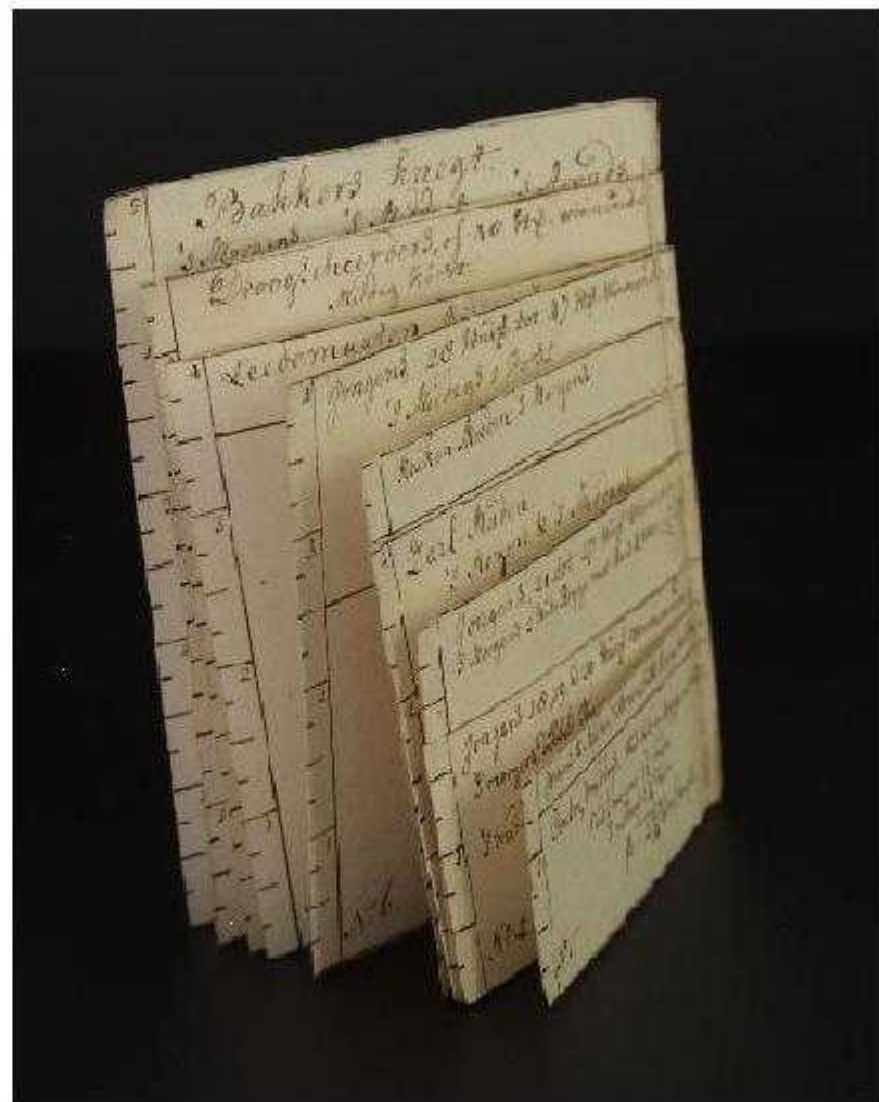


## Ommegaanders

Een van de middelen die de regenten doelbewust inzetten bij de opvoeding was het aanbrengen van onderscheid tussen de wezen. Zo maakten ze voor de ordehandhaving in het huis gebruik van een selecte groep oudere wezen, de 'ommegaanders'. Aanvankelijk waren dit in het Heilige Geest Weeshuis twaalf jongens en twaalf meisjes, vanaf 1763 uit bezuinigingsoverwegingen van elk acht.<sup>37</sup> Of het Arme Kinderhuis ook van dit soort pionnen gebruik maakte, is onbekend, maar ligt voor de hand. De ommegaanders moesten tijdens de maaltijden, onder de kerkdienst en in de slaapzalen de medewezen onder controle houden en toezien op de naleving van de huisregels. Ze werden verondersteld tijdens de catechisatielessen het goede voorbeeld te geven, in de zang voor te gaan en aan tafel uit de Bijbel te lezen. In ruil daarvoor kregen zij een kleine geldelijke beloning en diverse privileges.

De ommegaanders hadden in het Weeshuis een eigen verwarmde kamer waar andere kinderen niet mochten komen, met uitzondering van de jongens die werkten als droogscheerder (vaklui die met hete messen dekens glad schoren). Vanwege het aanzien dat dit vak genoot, hadden zij ook een uitzonderingspositie in het Weeshuis.<sup>38</sup> In die kamer mochten ze samen hun vrije tijd doorbrengen en de jongens mochten daar zelfs roken, wat voor de andere kinderen in het huis verboden was. Elke week kreeg deze geprivilegieerde groep een kaars voor de verlichting en op oudejaarsavond een fles wijn. Eens per jaar werd hun een speciale maaltijd aangeboden door de regenten, waarbij ook wijn geschonken werd. Bij de dagelijkse maaltijden kregen zij extra kaas en boter. In ruil voor hun privileges hadden zij zich voorbeeldig te gedragen. Zo onderschreven zij de gedragsregels dat zij niet zouden vloeken of kwaadspreken en zich niet te buiten zouden gaan aan dronkenschap.<sup>39</sup>

De ommegaanders waren te herkennen aan hun kleding, die beter was dan die van de andere kinderen. De jongens hadden extra knopen en biezen op hun pak en de meisjes tweemaal zoveel haken en ogen als de anderen. De ommegaansters droegen speciale mutsen met gebloemde voering. Hun reglement verbood de ommegaanders vriendschappelijke omgang met andere wezen, omdat dat hun gezag zou ondergraven.



Het snijden van het dagelijks brood was iets dat veel zorguldigheid vereiste. Het was de taak van de stukkensnijder, een weesjongen die door de regenten speciaal met deze verantwoordelijke taak was belast. Ieder kind kreeg een afgepaste hoeveelheid brood. Vrijwel geen wees kreeg een snee van dezelfde dikte. Wie meer loon inbracht, kreeg meer eten.

Dat lag allemaal vast in afspraken en privileges. De dikte van de sneden brood was een weerspiegeling van de hiërarchie in het huis. En daar werd fel op gelet. Om elke discussie uit te sluiten had het Arme Kinderhuis een klein voorbeeldboekje waarin op de millimeter de dikte van de verschillende uit te reiken sneden brood was vastgelegd.

De kandidaten voor een functie als ommegaander moesten ouder zijn dan twintig jaar, lidmaat van de kerk en, uiteraard, van onbesproken gedrag. Zij werden echter niet op voorkeur van de regenten benoemd, maar na een vergelijkend examen in lezen en zingen. Hun positie lag blijkbaar zo gevoelig dat de regenten elke schijn van het bevoordelen van 'lievelingetjes' zoveel mogelijk trachtten te vermijden. Niettemin werd het gezag van de ommegaanders meer dan eens uitgedaagd en wekte hun bevoordeling veel afgunst bij andere wezen.